

Machtiging
2014/206

Vondstmelding *Zijdelingsestraat in Tienen*

Intergemeentelijke Archeologische
Dienst **PORTIVA**

Tom Debruyne

Erfgoedsite Tienen
Grote Markt 3-6
3300 Tienen

INHOUDSTAFEL

1. Administratieve gegevens	02
Historiek	
Locatie	
2 Methodiek	04
3. Resultaten	06
Bureaustudie (quicksan)	
Terreinonderzoek	
4. Literatuur- en documentatielijst	20
Bibliografische referenties	
Digitale datasets	

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

1.1 Historiek

In de eindfase van de uitgraving van een diepe bouwput door Ecobuilder merkte Guido Martens op vrijdag 16 mei 2014 duidelijk Romeinse sporen op. Hij nam onmiddellijk contact op met de Intergemeentelijke Archeologische Dienst PORTIVA die de formele vondstmeldingsmail doorstuurde naar het agentschap Onroerend Erfgoed.

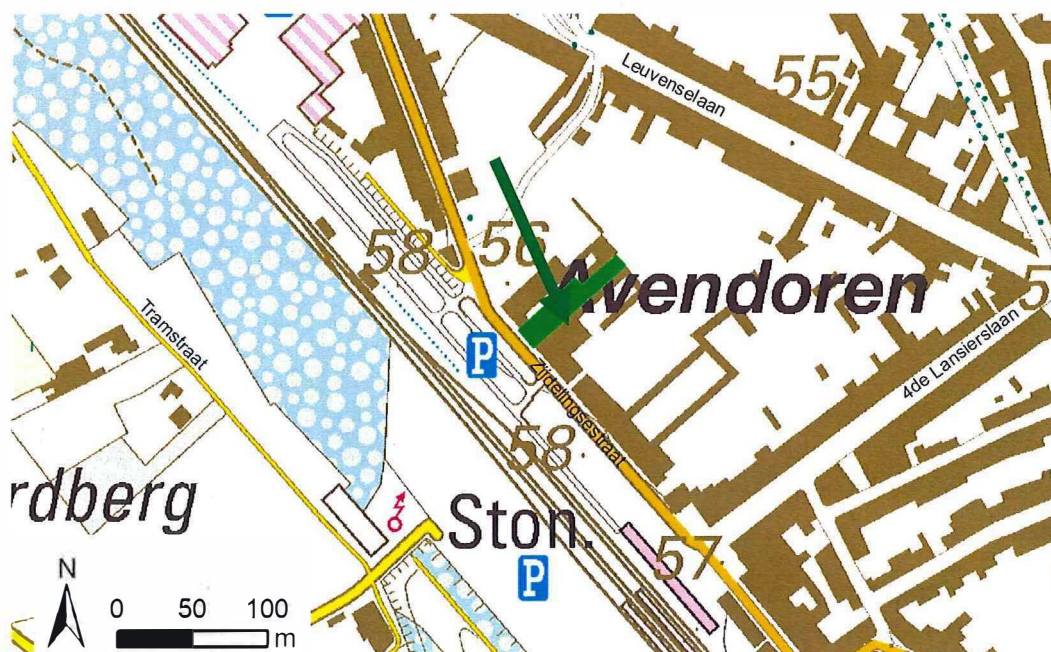
PORTIVA is de eerstvolgende werkdag ter plaatse gegaan om deze sporen te verifiëren en het Agentschap verder geïnformeerd over de concrete problematische situatie. Erfgoedonderzoeker Geert Vynckier kon ten vroegste op 2 juni overgaan tot effectief onderzoek. Alternatieven waren dus wenselijk. Intussen nam PORTIVA wel reeds praktische maatregelen om de sporen te behoeden voor uitdroging.

Na afweging ter plaatse door Geert Vynckier op 20 mei, is de éénmansdienst PORTIVA alsnog bereid gevonden de vondstregistratie op zich te nemen, waardoor de eerdere toevalsvondst te Tongeren zonder problemen kon verderlopen.

1.2 Locatie

Topografie (sitelocatie in 't groen)

Provincie :	Vlaams-Brabant
Fusiegemeente :	Tienen
Deelgemeente :	Tienen
Adres :	Zijdelingsestraat 43
Toponiem :	Avendoren
GCS Lambert 1972 :	centrum-X-coördinaat 189.218m centrum-Y-coördinaat 166.712m

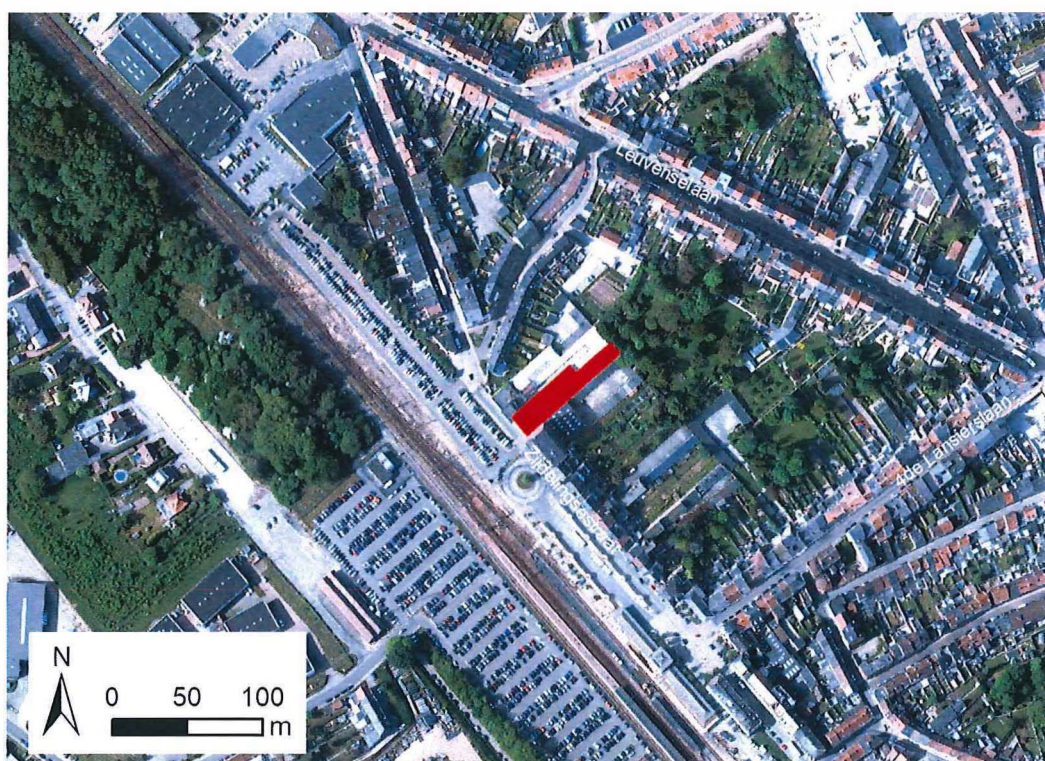

Kadaster (sitelocatie in 't groen)

Afdeling : 2
Sectie : F
Percelen : 100 Z (privatief)

Orthofoto (sitelocatie in 't rood)

2. METHODIEK

Op maandag 19 mei was er op initiatief van PORTIVA een overleg ter plaatse gepland met de bouwheer en architect. Om zoveel mogelijk sporen in situ te bewaren en tegelijk zo kostenbesparend mogelijk te kunnen werken, zijn de bouwheer en architect akkoord gegaan met

het voorstel van de IAD om de waterleidingen (foto links) te verplaatsen naar zones waar vlak na de machinale afgraving geen archeologische sporen te zien waren.

De archeologische sporen heeft PORTIVA in het bijzijn van de bouwheer en architect in eerste instantie afgebakend met fluospuitbus en na afloop van het overleg afgespannen met veiligheidslinten zoals op onderstaande foto te zien is. Deze zones mochten uitdrukkelijk niet meer betreden worden. Deze afspraak hebben zij ook doorgegeven aan de Poolse aannemer(sploeg).

Aangezien de bouwput bij de melding reeds tot op niveau was uitgegraven, is met Geert Vynckier overeengekomen dat de IAD zich noodgedwongen zal beperken tot archeologische registratie van het vlak en relevante putprofiel(en). Manuale boringen in de kelder heeft PORTIVA wegens het te dichte vullingspakket met puin moeten staken.

Na het opkrabben, fotograferen, intekenen, beschrijven en interpreteren is het vlak afgedekt met een zwarte folie waarop de gewapende fundering rust.

De 4 foto's geven de diverse fases weer en tonen de garantie dat de sporen theoretisch in situ bewaard blijven en niet verder zijn uitgegraven of verstoord na het eigenlijke archeologische veldwerk.

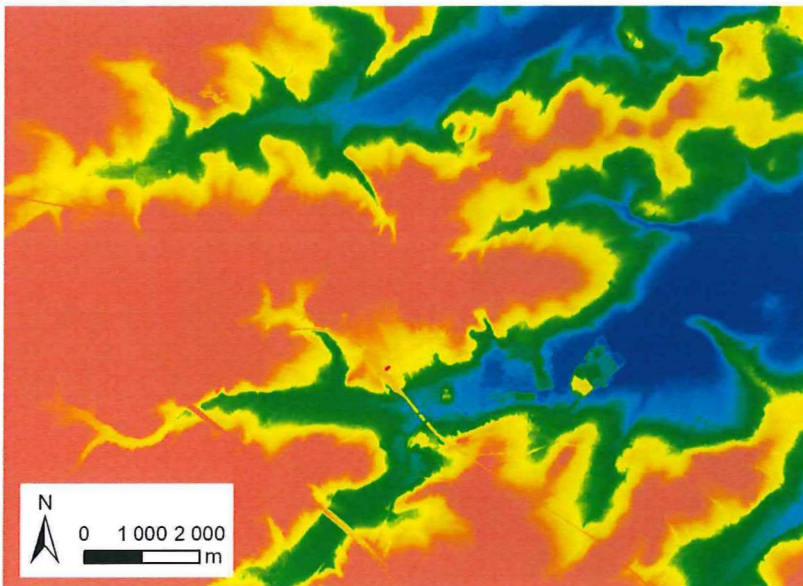

3. RESULTATEN

3.1 Bureaustudie (quickscan)

Landschapsgenese

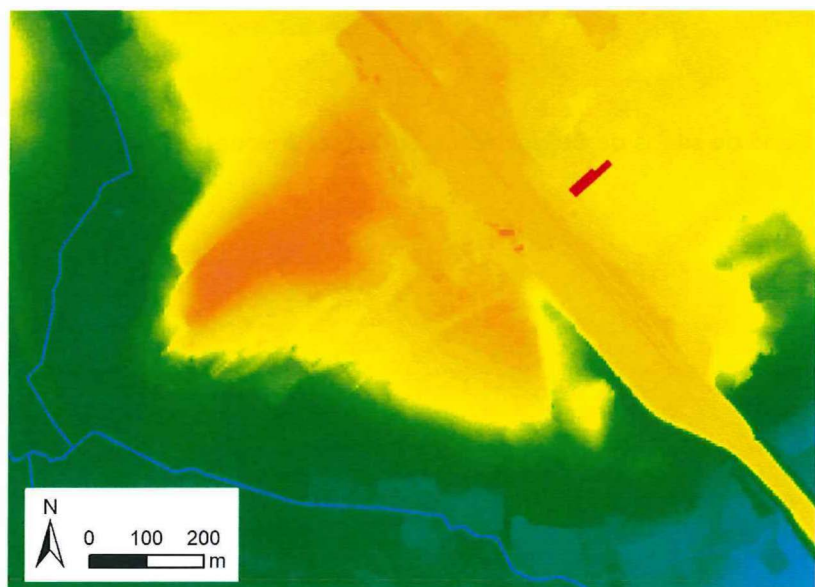
De geplande bouw situeert zich in het heuvelachtige, Pleistocene lösslandschap met vruchtbare leemgronden. Hierdoor staan landbouw en veeteelt centraal in Haspengouw.

Het gebied ligt op macroschaal met zijn 56m hoogte op een zuidelijke helling van een typerend zuidwest-noordoost georiënteerde heuvelrug.

Op mesoschaal situeert het gebied zich :

- ten noordoosten van de Wijngaardberg,
- ten oosten van de Kleinbeek en
- ten noorden van de Menebeek.

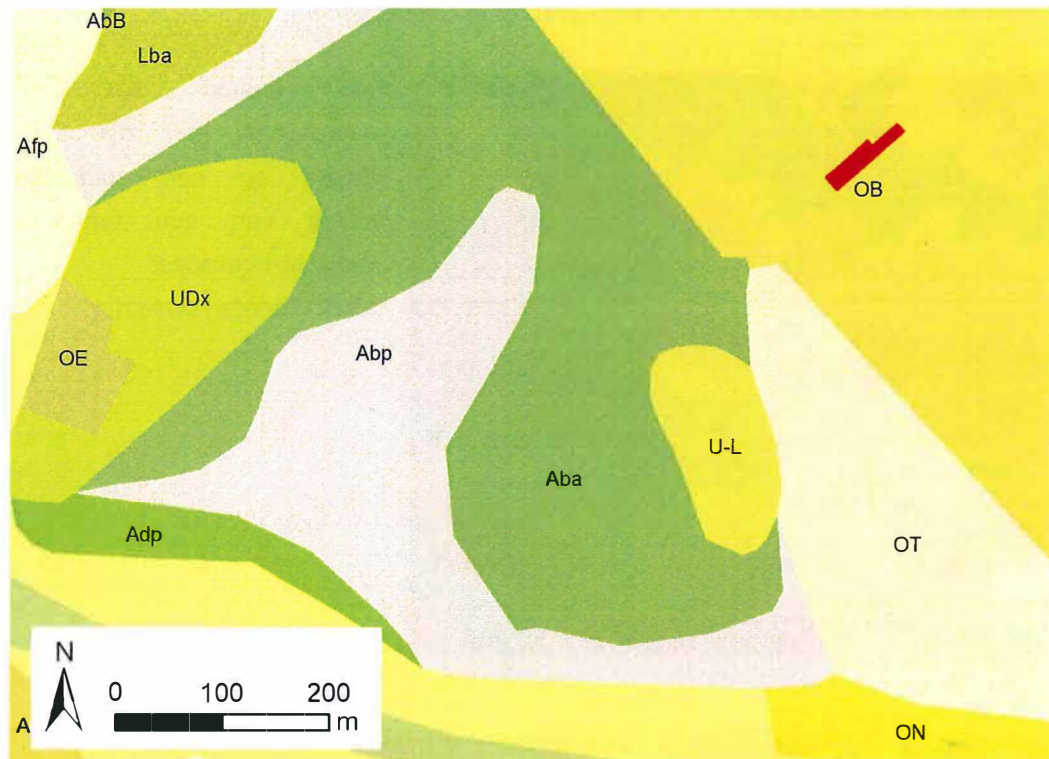

Pedologie

De locatie van het plangebied binnen een stedelijke woonkern heeft ervoor gezorgd dat de karteerders hier in het midden van de 20ste eeuw geen grondboringen hebben uitgevoerd.

Een korte beschrijving in de verklarende tekst bij het kaartblad Tienen 104 E beperkt zich tot een groepering onder kunstmatige gronden, serie OB : bebouwde zone.

Rond de site is de Belgische textuurklasse A voor leemgronden het meest prominent aanwezig.

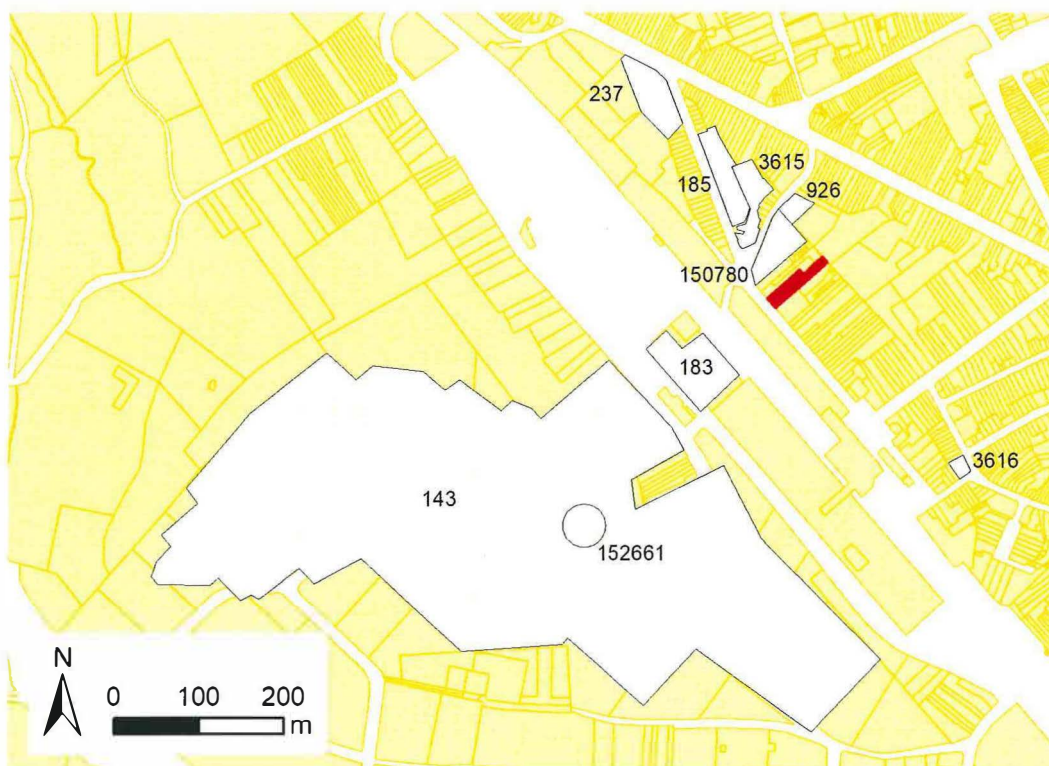

Bekend archeologisch erfgoed

In de Centrale Archeologische Inventaris versie juni 2012 zijn uit de nabije omgeving volgende Romeinse sites opgenomen, die bekend zijn door werfcontroles, prospecties en/of opgravingen.

Een kort overzicht, thematisch gerangschikt :

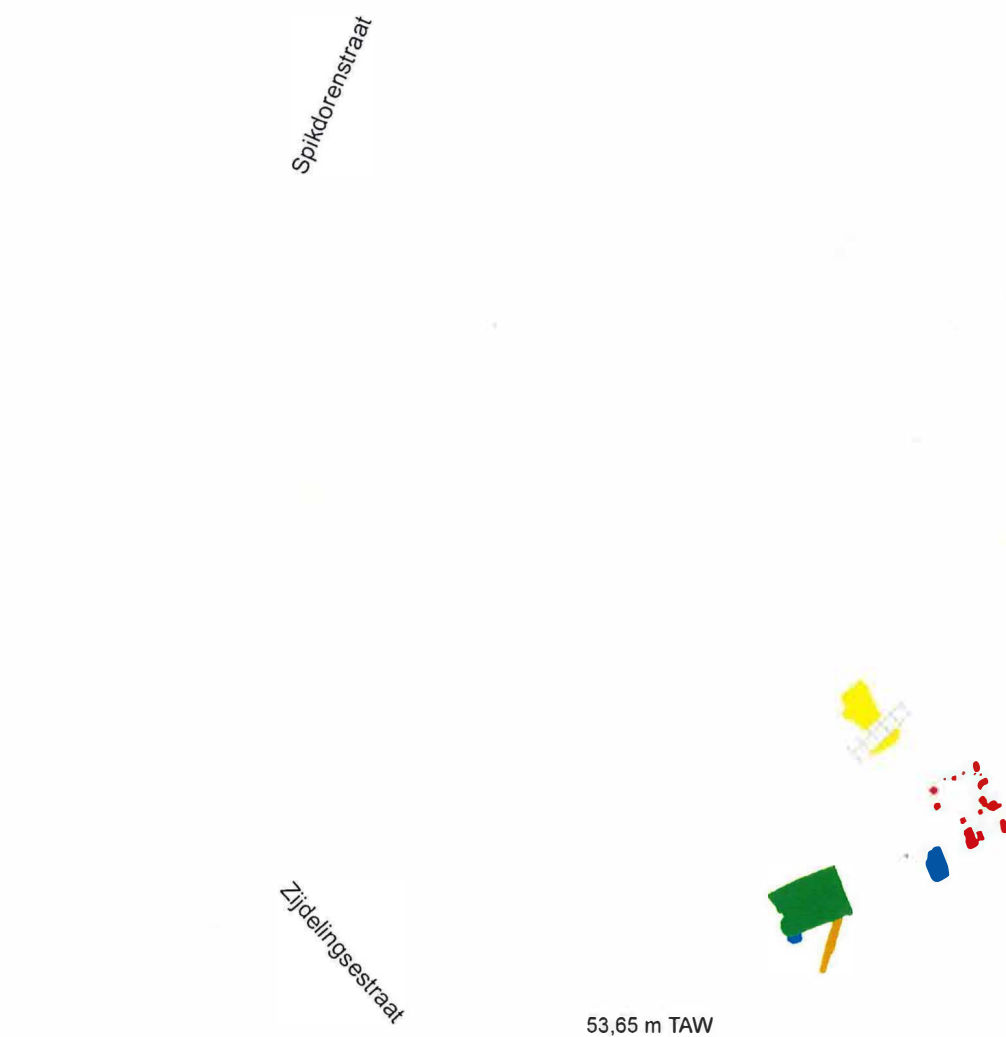
Nr. 143:	zuidelijke periferie van de Gallo-Romeinse vicus;
Nr. 183:	gebouwplattegronden en pottenbakkerij van de Gallo-Romeinse vicus;
Nrs 185 en 150780:	gebouwplattegronden en heirbaan van de Gallo-Romeinse vicus;
Nr. 237:	gebouwplattegronden van de Gallo-Romeinse vicus;
Nr. 926:	gebouwplattegrond, bronsgietersatelier, glasblazerij en smidse van de Gallo-Romeinse vicus;
Nr. 3615:	gebouwplattegronden badgebouw en graanmagazijn, bronsgieterij, beenbewerking en heirbaan van de Gallo-Romeinse vicus;
Nr. 152661:	tumulus van Grijpen;

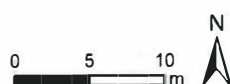
3.2 Terreinonderzoek

Masterplan

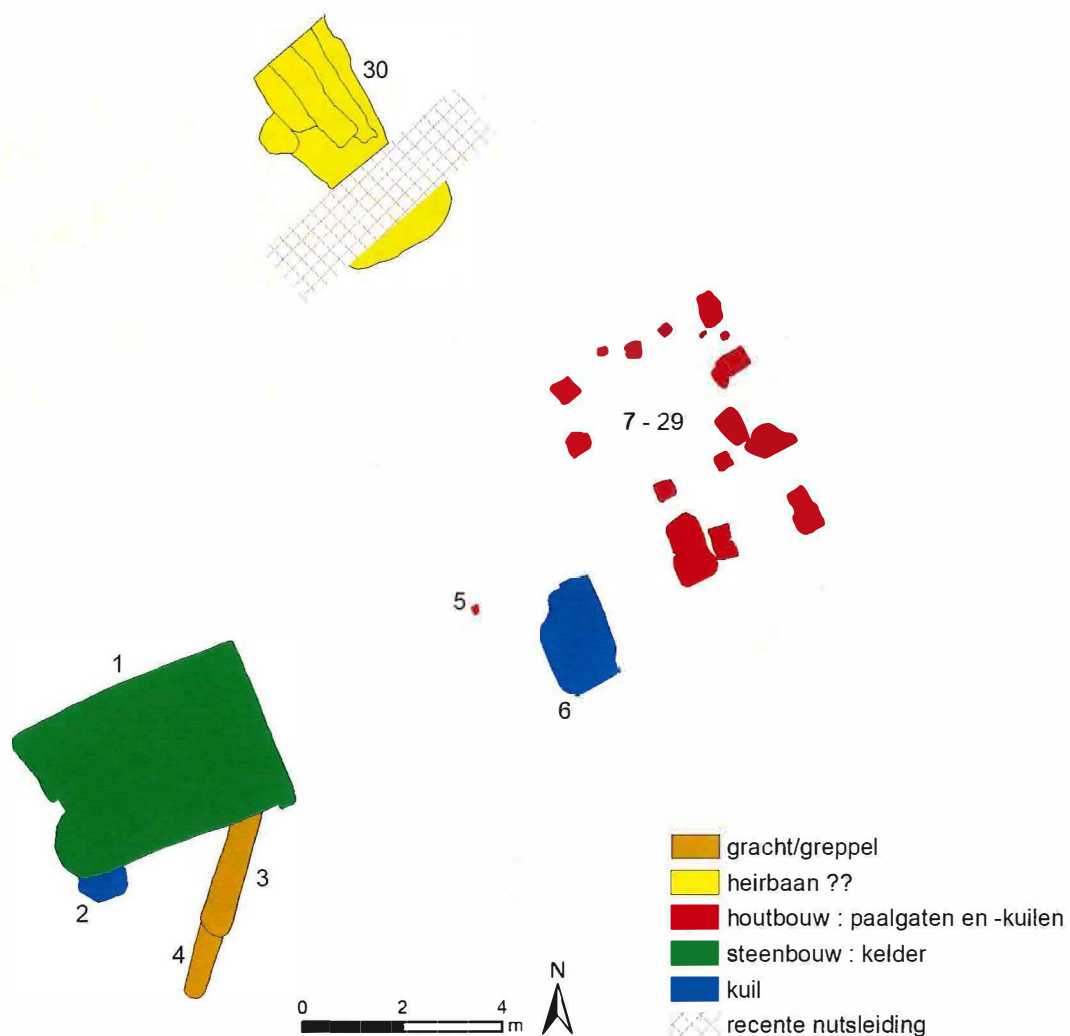

- gracht/greppel
- heirbaan ??
- houtbouw : paalgaten en -kuilen
- steenbouw : kelder
- kuil
- recente nutsleiding

Detailplan

De vondstmelding bracht een mogelijk deel van de Romeinse heirbaan en één of twee greppels aan het licht in de noordwestelijke periferie van de vicus. Verder kwamen een paar kuilen en kelder evenals een sporencluster dat verwijst naar een hout- en leembouw tevoorschijn.

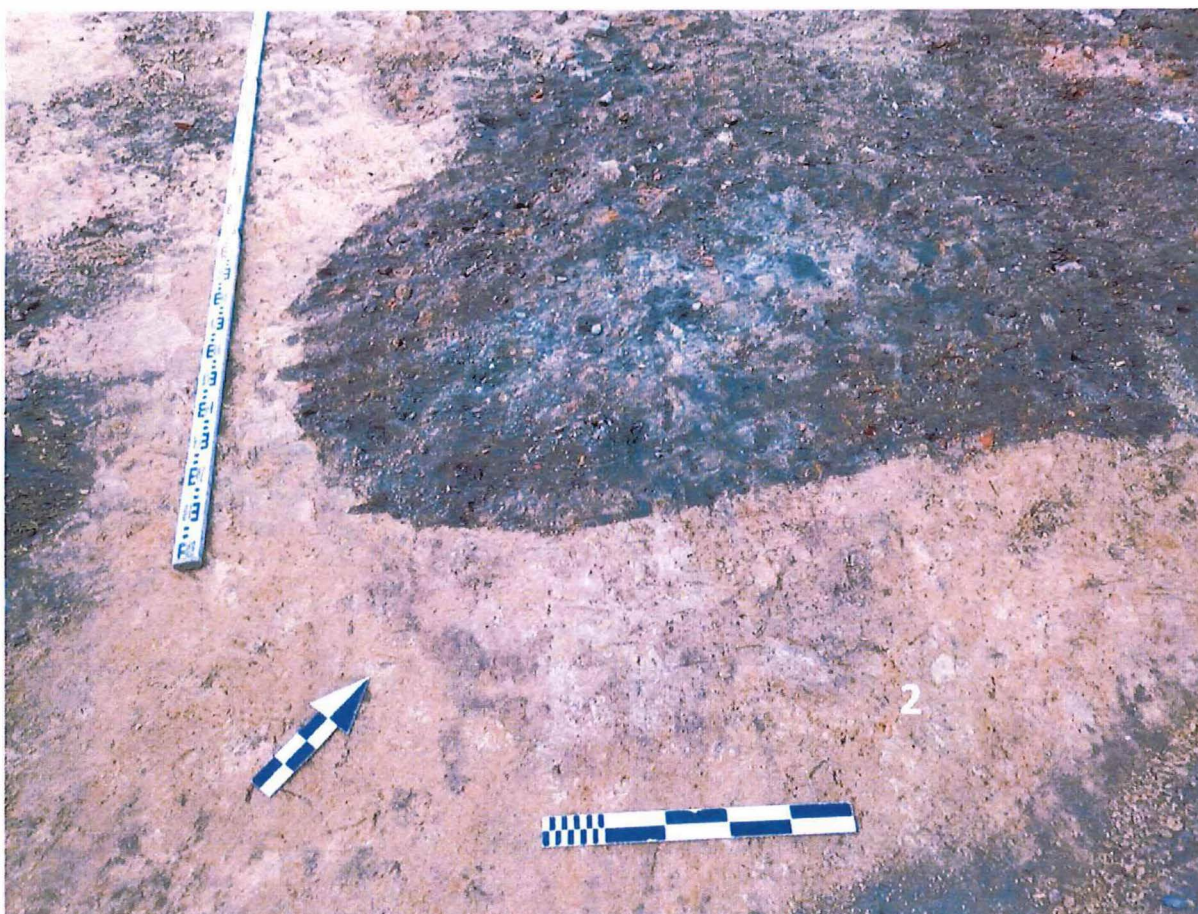

Het grootste spoor (bovenstaande foto) op dit site wordt vertegenwoordigd door een min of meer rechthoekige kuil van 3,4 x 4,8 m. Deze kuil had op de westelijke zijde na rechte wanden en was opgevuld met een heterogene, grijsbruin gevlekte leemlaag, vermengd met dakpanfragmenten en kwartsietbrokjes (foto rechtsonder). In de zuidwesthoek van het spoor valt vooral de halfronde 'uitstulping' op.

Al deze eigenschappen doen denken aan een stenen kelder die eventueel in de ZW-hoek toegankelijk was via een trap. De puinlaag refereert naar de afbraakfase van deze steenbouw.

De trapzone doorsnijdt aan de zuidzijde een oudere kuil (spoor 2).

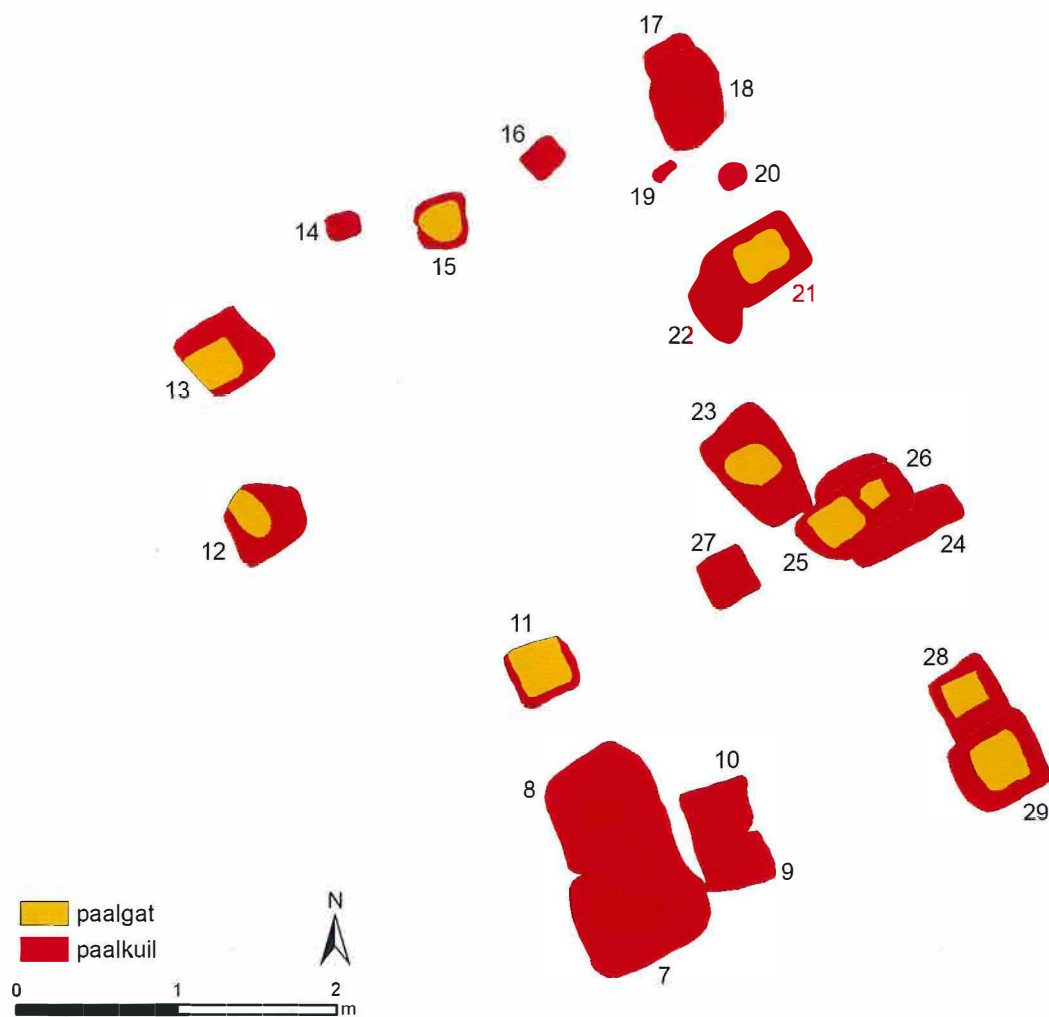

In het meer zuidelijk gelegen deel van het terrein liggen er twee lichtgrijze greppels / grachten (sporen 3 en 4) in elkaars verlengde met ruwweg een noord-zuid oriëntatie. De kelder (spoor 1) doorsnijdt één van die greppels (spoor 3). Beide greppels zijn slechts over een beperkte afstand van 3,5 à 4 m te volgen.

Ofwel waren ze inderdaad maar zo kort ofwel waren ze dermate ondiep dat ze voor het grootste gedeelte verdwenen zijn als gevolg van latere erosie of menselijke graafactiviteiten. Door hun fragmentarisch karakter is het moeilijk om de functie van deze sporen te bepalen. We kunnen denken aan afwateringsgeultjes die min of meer haaks op de natuurlijke helling lopen of aan standgreppels voor een houtbouwconstructie.

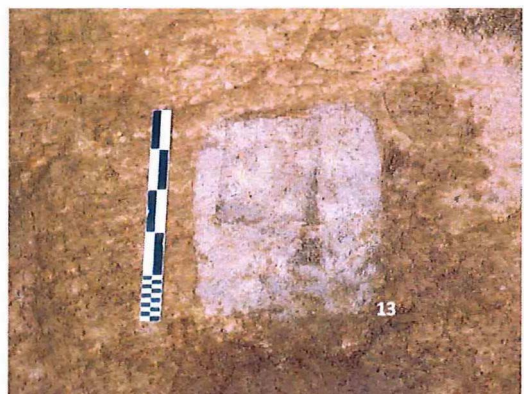

Het oudste gebouw dat op het terrein werd opgericht stond ca. 8 m ten oosten van de stenen kelder. Op basis van de cluster van paalsporen kan dit geïdentificeerd worden als een rechthoekige houtbouwconstructie van ongeveer 5 m lang en met een breedte van 4 m.

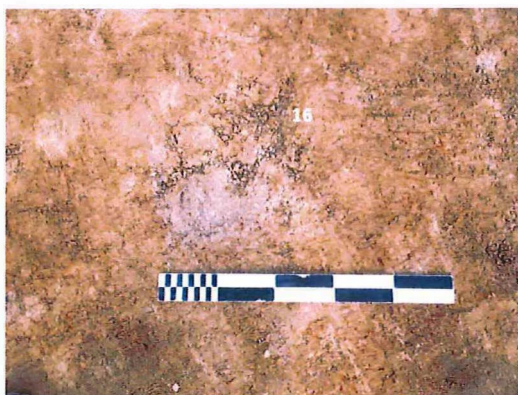
In de regel gaat het om vierkante of licht rechthoekige palen waarvan de zijden respectievelijk 30 cm en 25 x 30 cm lang zijn. De palen stonden op ca. 1,5 m afstand van elkaar in doorgaans rechthoekige, lichtgrijze paalkuilen.

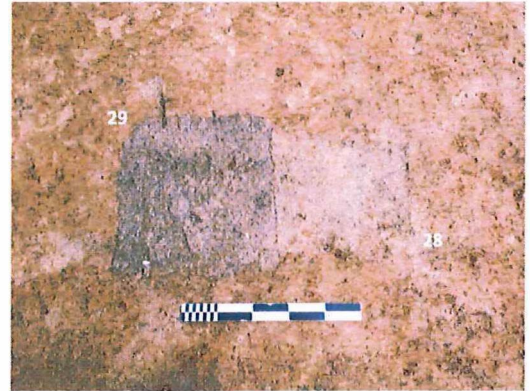
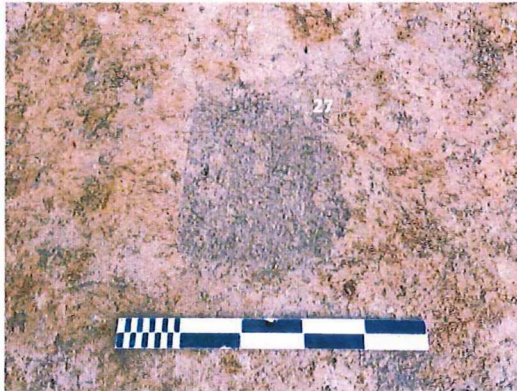
Opvallend zijn de dubbel zo grote paalkuilen (sporen 7 en 8) met een donkere leemvulling ter hoogte van het zuidelijke uiteinde van de lengteas van het gebouw. Een viertal paalkuilen (sporen 14, 16, 19 en 20) hebben duidelijk kleinere afmetingen. : 15 à 20 cm.

Tenslotte willen we nog wijzen dat in de zuidwesthoek van deze houtbouw geen sporen (meer) aanwezig zijn. Waarschijnlijk hebben we hier te maken met de laatst bewaarde centimeters van een hout- en leembouwconstructie en is de 'lacune' in de plattegrond mogelijk te wijten aan de machinale uitgraving op het moment van de vondstmelding.

Aan de noordgrens van het perceel is volgens sommigen spoor 30 te identificeren als een gedeelte van de antieke weg die Tienen naar alle waarschijnlijkheid verbond met de Gallo-Romeinse vicus van Elewijt.

De argumentatie die zij hiervoor aanhalen is:

- dat dit spoor ogenschijnlijk in het verlengde lag van het eerste wegtracé dat tijdens de opgravingen in 1995-1996 op de hoek van de Zijdelingsestraat en de Spikdorenstraat is blootgelegd ;
- dat dit spoor een relatief vergelijkbare breedte en onregelmatige randstructuur heeft ;
- dat de kelder en de houtbouw zich op deze verbindingsweg lijken georiënteerd te hebben.

Volgens anderen is de lengte van het blootgelegde tracé te kort om te kunnen bevestigen dat het perfect dezelfde oriëntatie zou hebben. Verder is de richting van de lengteassen van de heirbaan en de latere hout- en steenbouw toch niet zo identiek. Bijkomende problematiek is de vraag waarom het tracé opeens stopt.

Eventuele opgravingen bij een latere bedreiging van dit archeologisch erfgoed zouden hier meer duidelijkheid over kunnen brengen.

CAI-databank

<i>TABEL</i> <i>STRUCTUUR</i>		<i>TABEL</i> <i>INTERPRETATIE</i>			<i>TABEL</i> <i>DATERING</i>
<i>AARD</i>	<i>VERFIJNING</i>	<i>HOOFDKLASSE</i>	<i>KLASSE</i>	<i>SUBKLASSE</i>	<i>RUW</i>
Grondsporen	(Paal)kuilen	Bewoning	Gegroepeerd	Vicus	Romeins
Grondsporen	(Paal)kuilen	Bewoning	Gegroepeerd	(Bij)Gebouw	Romeins
Grondsporen	Weg ?	Infrastructuur	Lijnelement	Weg ?	Romeins

4. LITERATUUR- EN DOCUMENTATIELIJST

4.1 Bibliografische referenties

Fysische geografie

- AMERYCKX J.B., VERHEYE W. & VERMEIRE R. 1995 : Bodemkunde. Bodemvorming, bodemeigenschappen, de bodems van België, bodembehoud en -degradatie, bodembeleid en bodempolitiek, Gent.
- BAEYENS L. & DUDAL R. 1958 : Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Tienen 104 E, Brussel.
- GOOSSENS D. 1984 . Inleiding tot de geologie en geomorfologie van België, Enschede.
- GYSELS H. et al. 1993 : De landschappen van Vlaanderen en Zuidelijk Nederland. Een landschapsecologische studie, Onderzoekscentrum voor landschapsecologie en milieuplanning Universiteit Gent, 19, Leuven-Apeldoorn
- VAN RANST E & SYS C 2000 · Éénduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000), Gent.

Archeologische publicaties

CRAMERS D. 1984 . *Het badgebouw van de villa te Kumtich*, in : Liber amicorum Paul Dewalhens Bijdragen tot de geschiedenis van Tienen, Tienen, 111-138.

MARTENS M. 2012 : *Life and culture in the Roman small town of Tienen. Transformations of cultural behaviour by comparative analysis of material culture assemblages*, PhD thesis, Amsterdam.

MARTENS M. & HAYEN M. 2015 : *Preventief archeologisch onderzoek in de Spikdorenstraat in Tienen 2005*, Intern rapport Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.

MERTENS J. 1972 . *Tienen. Een Gallo-Romeinse nederzetting*, Acta Archaeologica Lovaniensia 5, Leuven

PAUWELS D. 2009 · *Preventief archeologisch onderzoek op de Stationsparking te Tienen 2008*, Intern rapport VIOE, Brussel.

THOMAS S. 1982 : *Vicus Tienen. Eerste resultaten van een systematisch onderzoek naar een Romeins verleden*, Tienen.

VANDERHOEVEN A., VYNCKIER G & WOUTERS W 2002 : *Het oudheidkundig bodemonderzoek aan de Zijdelingsestraat te Tienen. Interimverslag 1995-1996*, Archeologie in Vlaanderen 6, Zellik.

VAN KERKHOVEN I., DEVILLE T. & MERVIS D. 2014 : *Ijzerenwegstraat te Tienen. Archeologisch vooronderzoek door middel van proefputten*, Condor Rapporten 156, Bilzen.

4.2 Digitale datasets

- Topografische kaart, 1/10.000, opname 2002 (NGI)
- CadMap Municipality, toestand 2014 (AAPD)
- Middenschalige orthofoto, GDI-Vlaanderen, opname 2014 (AGIV)
- DHM Vlaanderen, meting 2004, (AGIV)
- VHA Waterlopen, GDI-Vlaanderen, toestand 2014 (AGIV)
- Bodemkaart van Vlaanderen, IWT, uitgave 1949-1956 (DOV)